

Agnieszka Łuczak

Anna Murdzek

Między nami

Program nauczania

języka polskiego w szkole podstawowej

Recenzent merytoryczny i dydaktyczny:
Joanna Piasta-Siechowicz

Redakcja:
Izabela Pałasz-Alwasiak

Korekta:
Katarzyna Kliczewska

Program *Między nami* dla II etapu edukacyjnego (klasy IV–VI) do serii podręczników *Język polski. Między nami* dla szkoły podstawowej został zrecenzowany przez Joannę Piastę-Siechowicz (konsultant Świętokrzyskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli, nauczyciel dyplomowany, edukator).

ISBN 978–83–7420–300–5

Copyright by Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe

Wydawca: Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe, 80-309 Gdańsk, al. Grunwaldzka 413

Wszystkie książki Wydawnictwa są dostępne w sprzedaży wysyłkowej.

Zamówienia prosimy nadsyłać pod adresem:

Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe

80–876 Gdańsk 52, skr. poczt. 59

tel. 801 643 917, 58 340 63 63

fax 58 340 63 61, 58 340 63 66

<http://www.gwo.pl> e-mail: gwo@gwo.pl

SPIS TREŚCI

Charakterystyka programu i uwagi o jego realizacji	5
Cele edukacyjne i wychowawcze.....	9
Treści nauczania – wymagania szczegółowe	10
Teksty kultury.....	24
Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć uczniów	29
Opinia o programie (<i>Joanna Piasta-Siechowicz</i>)	31

Program *Między nami*, opracowany przez autorki książek wydawanych przez **Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe**, jest zgodny z aktualną *Podstawą programową kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych*.

W prezentowanej publikacji uwzględniono bogate doświadczenie dydaktyczne autorek, a także uwagi i sugestie licznych konsultantów współpracujących z Wydawnictwem. Oprócz pewnych i sprawdzonych narzędzi wykorzystano również najnowsze metody dydaktyczne. Takie połączenie gwarantuje najlepsze efekty kształcenia i skuteczność edukacji.

Program **zakłada dużą swobodę w projektowaniu procesu kształcenia**. Nie narzuca nauczycielowi metod nauczania, zaleca ich różnorodność i odpowiedni dobór w stosunku do treści programowych, kładzie nacisk na aktywizowanie ucznia, inspirowanie do działań twórczych.

Układ treści nauczania oraz umiejętności kształconych w programie **ma charakter spiralny**. Oznacza to, że do treści najważniejszych z punktu widzenia założonych celów powraca się w szerszym zakresie na kolejnych etapach edukacji.

Nadrzędnym celem programu jest kształcenie umiejętności wsparte potrzebną wiedzą w zakresie kształcenia językowego i kulturalno-literackiego. **Treści programowe** kładą nacisk na relacje międzyludzkie, tworzenie hierarchii ogólnie przyjętych norm etycznych, uczestnictwo w kulturze europejskiej, wychowanie patriotyczne i obywatelskie.

Treści nauczania wynikające z podstawy programowej zostały zawarte **w układzie tabelarycznym**. Wskazane jest realizowanie zaproponowanych na poziomie każdej klasy treści kształcenia, chociaż nie jest to obligatoryjne. Najważniejsze, by uczeń kończący szóstą klasę wykazał się przewidzianymi w podstawie programowej umiejętnościami i wiedzą.

Zestaw lektur zawiera przykłady klasyki literatury (zarówno polskiej, jak i europejskiej), teksty popularnonaukowe, publicystyczne. Ich dobór pozwala na poznanie tradycji literatury i wszechstronny rozwój osobowości ucznia.

CHARAKTERYSTYKA PROGRAMU I UWAGI O JEGO REALIZACJI

METODY NAUCZANIA

Zapewnienie wszechstronnego rozwoju osobowości i przygotowanie do życia w społeczeństwie odbywają się w dużej mierze przez wychowanie językowe, któremu są podporządkowane treści kształcenia językowego i kulturalno-literackiego. Dlatego **nauczanie języka polskiego** powinno być nastawione na **kształcenie sprawności komunikowania się w aspekcie praktycznym i kulturowym**. W kształceniu umiejętności przewidzianych w programie należy wykorzystać różnorodne **techniki nauczania**, między innymi indywidualną i zbiorową pracę z tekstem, dyskusję, przekład intersemiotyczny, dramę, projekt, grę dydaktyczną, demonstrację, mapę mentalną, wizualizację. Ważne jest również **rozwijanie samodzielności uczniów** (np. w docieraniu do różnego typu informacji), **rozwijanie ich zainteresowań i zdolności**. Dobór metod zależy od możliwości uczniów oraz tego, jakie umiejętności nauczyciel chce kształcić w danej chwili. Wybierając techniki, warto pamiętać o tym, że poszczególne treści kształcenia najlepiej wprowadzać równolegle i w integracji ze wszystkimi działami. Dlatego najlepsze wydają się te metody, które będą aktywizowały i motywowały ucznia oraz dawały możliwość praktycznego zastosowania zdobytej wiedzy i szeroko pojętego uczestnictwa w kulturze.

Nadrzędną rolą nauczyciela jest kierowanie pracą na lekcji tak, aby uczniowie **sukcesywnie zdobywali umiejętności zawarte w podstawie programowej** i programie *Między nami*. Należy wdrażać uczniów do systematycznej pracy oraz planowania działań edukacyjnych, na przykład wyznaczając czas na napisanie dłuższej pracy pisemnej, przygotowanie się do recytacji lub zorganizowanie wystawy. Na najważniejsze zagadnienia ujęte w podstawie programowej należy poświęcić tyle czasu, by każdy uczeń opanował je jak najlepiej.

Oprócz kształcenia umiejętności ważnym zadaniem nauczyciela jest **kierowanie rozwojem osobowości ucznia**, kształtowanie jego postaw wobec świata i przygotowywanie go do odgrywania ról społecznych oraz dokonywania pozytywnych wyborów i ocen.

Program zakłada **integrację treści z zakresu kształcenia polonistycznego (kształcenie literackie, językowe, kulturowe), korelację z innymi przedmiotami oraz odwoływanie się do pozaszkolnych doświadczeń uczniów**. Łączenie różnych działów kształcenia polonistycznego pozwala uczniom dostrzec związek między literaturą a językiem.

Uczeń ma przede wszystkim **nabywać umiejętności językowe**, pogłębiać świadomość własnego języka, którym się komunikuje z otoczeniem i za pomocą którego opisuje na przykład dzieło sztuki. Rozumienie językowego obrazu świata pozwoli lepiej zrozumieć literaturę. **Ideą programu jest więc możliwie najściślejsze połączenie zagadnień językowych z tekstami literackimi oraz wiadomości gramatycznych z formułowaniem precyzyjnych wypowiedzi pisanych i mówionych**.

Dążąc do osiągnięcia celów programu, należy korzystać z różnorodnych **pomocy dydaktycznych**: słowników, encyklopedii, internetu, nagrań, reprodukcji dzieł sztuki. Trzeba również używać programów komputerowych, zwłaszcza edytorów tekstu, co pozwala wdrożyć uczniów do samokształcenia, krytycznego korzystania z różnych źródeł informacji, selekcji materiałów. Realizację programu *Między nami* umożliwia korzystanie z podręczników i zeszytów ćwiczeń *Między nami* Agnieszki Łuczak i Anny Murdzek. Dodatkowymi pomocami dydaktycznymi serii, pomagającymi nauczycielowi w osiągnięciu celów edukacyjnych wyznaczonych przez podstawę programową i program nauczania, są poradniki (zawierające m.in. materiały pomocnicze do planu pracy dydaktycznej i karty pracy), płyty CD, gry edukacyjne.

UWAGI O REALIZACJI PROGRAMU

Wyjątkowość języka polskiego jako przedmiotu nauczania sprawia, że często działania ucznia są związane z sytuacjami znanymi mu z otaczającej rzeczywistości. Kształcenie kulturalno-literackie - może nawet bardziej niż językowe - wprowadza dziecko nie tylko w sytuacje typowe, ale także zmusza je do zajęcia stanowiska w sytuacjach nowych, nietypowych. Nadrzędną rolą nauczyciela jest kierowanie pracą na lekcji tak, aby uczeń, wsparty uniwersalnymi wartościami moralnymi, rozwijał swoją osobowość, przygotowywał się do odgrywania ról społecznych, dokonywał pozytywnych wyborów i ocen. Należy pamiętać o budowaniu więzi dziecka z jego najbliższym otoczeniem, regionem (małą ojczyzną) oraz kulturą i tradycją narodu. W przyszłości zaowocują świadomym uczestnictwem w kulturze i tradycji europejskiej.

Wdrażanie do uczestnictwa w kulturze następuje poprzez odbiór różnorodnych tekstów kultury zamieszczonych w wykazie lektur dla poszczególnych klas. Obcowanie ze sprawdzonymi pozycjami literatury dziecięcej i młodzieżowej umożliwi uczniowi rozwijanie relacji międzyludzkich, dokonywanie przyszłych wyborów tego, co wartościowe i dla niego najbardziej interesujące. Uczeń poznaje równocześnie bogactwo tekstów kultury i zdobywa ogólną wiedzę na temat twórczości pozaliterackiej. Potrafi obcować z różnymi wytworami kultury.

Niezwykle istotnym aspektem edukacji polonistycznej jest rozbudzanie **motywacji do czytania**. Dzięki odpowiednio dobranym lekturom do stopnia rozwoju emocjonalnego i intelektualnego łatwiej będzie zachęcić dziecko do świadomego czytelnictwa, rozwijać umiejętności czytania ze zrozumieniem oraz tworzenia własnych tekstów.

Umiejętności określone w podstawie programowej należy systematycznie ćwiczyć i rozwijać przez **stwarzanie** jak największej liczby **sytuacji**, które pozwolą przygotować ucznia do roli **uczestnika w procesie komunikacji społecznej**.

Planując ćwiczenia w **sluchaniu i mówieniu**, należy pamiętać, by rozpoczynać od takich, których tematyka jest bliska dziecku; w przypadku pracy z tekstem trudniejszym należy zaplanować ukierunkowujące ćwiczenia wstępne. Ze względu na to, że analizator słuchowy najszybciej spośród pozostałych ulega zmęczeniu, pojedyncze ćwiczenia w sluchaniu nie powinny trwać dłużej niż kilka minut. Najlepszym rozwiązaniem jest więc **łączenie ćwiczeń w sluchaniu z innymi rodzajami ćwiczeń**.

Uczeń kształci umiejętność słuchania i mówienia między innymi przez: **słuchanie i powtarzanie** treści poleceń, instrukcji, **opowiadanie i streszczenie** dłuższych tekstów literackich i popularnonaukowych, **wypowiadanie się** na temat tego, co usłyszał, co zobaczył, przeżył, **dyktanda** graficzne i słowne, **przekłady intersemiotyczne**, w tym **symulacje** rzeczywistych sytuacji, **dramę**. Zawsze należy dbać o to, by uczniowie wiedzieli, że to, co robią, jest potrzebne i może dawać satysfakcję z osiągniętych celów.

Umiejętność czytania decyduje o sukcesach ucznia nie tylko na lekcjach języka polskiego. Sprawne czytanie zaspokaja ludzkie potrzeby estetyczne, ma wpływ na życie osobiste, na samoświadomość człowieka. Czytanie różnych tekstów kultury ma prowadzić do **świadomego i krytycznego ich odbioru**, pogłębiać motywację do czytania i odczytywania, przygotowywać do **samodzielnego organizowania warsztatu pracy umysłowej**.

W szkole podstawowej należy **ćwiczyć technikę czytania głośnego** oraz **czytanie ciche** na poziomie semantycznym i krytyczno-twórczym. Należy wdrażać uczniów do odczytywania symbolicznych sensów utworów literackich i innych tekstów kultury. W klasach IV i V powinny przeważać ćwiczenia z poziomu semantycznego. Nie może zabraknąć metod, takich jak: **analizowanie i syntezowanie** tekstu, wyszukiwanie konkretnych **treści**, **uzupełnianie** brakujących fragmentów tekstu, **wyszukiwanie** pomyłek, **budowanie** wypowiedzi z rozsypanych wyrazów, zdań, akapitów itp. W klasie VI powinny przeważać ćwiczenia z poziomu krytyczno-twórczego, przede wszystkim: **przetwarzanie** przeczytanych treści na własne wypowiedzi, **przekłady intersemiotyczne**, **tworzenie własnych** tekstów, instrukcji, krzyżówek na bazie przeczytanego tekstu. W miarę możliwości związanych z zapleczem dydaktycznym zaleca się systematyczne korzystanie na lekcjach języka polskiego ze **słowników**, **leksykonów**, **encyklopedii**, **edukacyjnych programów komputerowych**.

Kształcenie odmiany pisanej języka ma na celu doskonalenie świadomego i celowego posługiwania się poprawną polszczyzną, wypowiadanie się w różnych formach do różnych adresatów. W zamieszczonym materiale w treściach kształcenia zostały wskazane formy wypowiedzi, które należy kształcić w poszczególnych klasach.

W doskonaleniu pisania powinny się znaleźć ćwiczenia **konceptyjne**, **poszukiwawcze**, **kompozycyjne**, **redakcyjne**. W ramach ćwiczeń poszukiwawczych i redakcyjnych należy przewidzieć wiele ćwiczeń **słownikowo-frazologicznych**, **gramatycznych** i **stylistycznych**, **ortograficznych** i **interpunkcyjnych**. Szczególny nacisk należy położyć na wdrażanie dbałości o poprawność ortograficzną przy każdej okazji; dotyczy to zwłaszcza słownictwa związanego z dziedzinami życia bliskimi uczniom. Przy wprowadzaniu nowej formy większość ćwiczeń należy wykonać w klasie, głównie w grupach i pod kierunkiem nauczyciela. Ćwiczenia indywidualne pozwolą rozwinąć i sprawdzić już nabyte umiejętności.

Naukę o języku należy traktować jako niezbędny element kształcenia świadomości językowej ucznia, która warunkuje skuteczne komunikowanie się. **Powinna się odwoływać do codziennych sytuacji i mieć charakter jak najbardziej praktyczny**. Należy położyć nacisk na wyrabianie nawyku dbałości o kulturę języka na wszystkich lekcjach. W kształceniu językowym chodzi przede wszystkim o to, by uczeń umiał zastosować zdobytą wiedzę w rozpoznanej sytuacji językowej. Pracę na lekcji należy planować tak, by korelować kształcenie językowe i literacko-kulturowe, by możliwie często wiązać naukę o języku z analizą tekstu i działaniami na tekście. Doskonałą okazją do kształcenia sprawności językowych są zadania w formie **zagadek**, **szarad**, **rebusów**, **krzyżówek**, **gier dydaktycznych**. Każda lekcja języka polskiego daje również okazję do wzbogacenia słownictwa ucznia.

Praca z utworami literackimi, oprócz realizacji celów edukacyjnych, ma za zadanie motywować ucznia do samodzielnego czytania oraz poznawania kultury polskiej i europejskiej. **Każdy omawiany utwór powinien być materiałem służącym do kształcenia własnej tożsamości, formowania odpowiednich postaw, tworzenia hierarchii ogólnie przyjętych norm etycznych, uczenia prawidłowych relacji międzyludzkich i świadomego uczestnictwa w kulturze.** Podczas pracy z lekturą należy szczególnie wyeksponować występujące w niej **wartości**, tak aby uczeń potrafił odróżnić **dobro od zła, prawdę od kłamstwa** itp. Przy tej okazji zaleca się ocenianie postaw i zachowań, a nie ludzi. Lektura powinna również prezentować wzorce zachowań i uczyć dostrzegania motywacji działań człowieka w różnych sytuacjach. Należy zwrócić uwagę na dobroć, tolerancję, aktywność, uczciwość, odwagę, patriotyzm i tym podobne pożądane cechy.

Powinno się także wdrażać ucznia do krytycznego odbioru przekazów medialnych, szczególnie perswazyjnych.

CELE EDUKACYJNE I WYCHOWAWCZE

ZADANIA NAUCZYCIELA

- ◆ Kształcenie sprawności mówienia, słuchania, czytania, pisania w różnych sytuacjach komunikacyjnych.
- ◆ Rozbudzanie świadomości języka jako narzędzia komunikacji i poznawania oraz skłádnika dziedzictwa kulturowego.
- ◆ Wyrabianie nawyku krytycznego odbioru dzieł literackich i innych tekstów kultury.
- ◆ Rozwijanie wyobraźni, twórczego myślenia i samodzielności w zdobywaniu wiedzy i działaniu.
- ◆ Wdrażanie do kreatywnej pracy w zespole z przestrzeganiem zasad dyscypliny.
- ◆ Kształcenie umiejętności uczenia się na dalszym etapie edukacji i rozwijanie szczególnych zdolności uczniów (językowych, literackich, kulturowych).
- ◆ Wyrabianie szacunku dla siebie i innych, poszanowania drugiej jednostki; kształcenie umiejętności skutecznego nawiązywania i podtrzymywania kontaktów międzyludzkich z uwzględnieniem zasad grzeczności, bezinteresowności, tolerancji.
- ◆ Kształtowanie nawyku systematycznego i planowego wzbogacania wiedzy, obserwowania świata z pasją poznawczą.
- ◆ Motywowanie do poznawania kultury regionalnej, narodowej i europejskiej; tworzenie więzi uczuciowych z tradycją, budzenie szacunku dla innych kultur. Zachęcanie i nauka uczestnictwa w kulturze.
- ◆ Kształcenie szacunku dla dorobku kultury narodowej i europejskiej; pobudzanie dumy z dokonań najwybitniejszych przedstawicieli swojego regionu i kraju.
- ◆ Kształtowanie systemu wartości etycznych, estetycznych i duchowych.
- ◆ Tworzenie hierarchii ogólnie przyjętych norm etycznych; wdrażanie do rozumienia roli prawa jako zbioru norm chroniących uniwersalne wartości. Pokazywanie pozytywnych zachowań - propagowanie zachowań zgodnych z przyjętymi normami społecznymi w różnych sytuacjach, między innymi podczas uroczystości szkolnych i państwowych.

TREŚCI NAUCZANIA — WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji:

Umiejętności	Klasa IV
UCZEŃ CZYTA I SŁUCHA	<ul style="list-style-type: none"> • Identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi; określa temat i główną myśl tekstu. • Rozpoznaje proste intencje nadawcy komunikatu. • Oddziela informacje ważne od drugorzędnych. • Rozumie dosłowne i przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi. • Wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone wprost oraz pośrednio w sytuacjach typowych i tekstach literackich na poziomie ucznia kl. IV, a także w: słuchowisku radiowym, przedstawieniu teatralnym, filmie, komiksie, na fotografii, obrazie. • Wyróżnia części składowe wypowiedzi: tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, akapit. • Odróżnia teksty literackie od użytkowych; rozpoznaje cechy zaproszenia, życzeń, gratulacji, zawiadomienia, ogłoszenia, instrukcji, przepisu. • Sprawnie czyta teksty głośno i cicho oraz rozumie funkcję znaków interpunkcyjnych, akapitów, marginesów w tekście prozatorskim; wersów, strof, rymu w tekście poetyckim, a w czytaniu głośnym świadomie stosuje pauzę, intonację, dobiera barwę głosu i tempo, aby nadać swojej wypowiedzi odczytany sens. • Wyraża zrozumienie odbieranej wypowiedzi przez gest i mimikę, kulturalne zachowanie; rozpoznaje znaczenie niewerbalnych środków komunikowania się (gest, wyraz twarzy, mimika, postawa ciała). • Dostrzega etyczny wymiar języka (prawdę, kłamstwo, przemilczanie informacji, brutalizację wypowiedzi).

Klasa V	Klasa VI
<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasie IV. • Jak w klasie IV oraz rozpoznaje intencje niewyrażone wprost. • Jak w klasie IV. • Jak w klasie IV oraz dostrzega zależność między przenośnym znaczeniem a intencją nadawcy wypowiedzi, w tym również w wypowiedzi literackiej. • Jak w klasie IV oraz sytuacje nietypowe, związane z codziennością. Rozumie funkcję elementów słuchowiska radiowego, filmu, przedstawienia teatralnego, komiksu. • Jak w klasie IV oraz dostrzega relacje między tytułem, wstępem, rozwinięciem i zakończeniem. • Jak w klasie IV oraz wypowiedzi nieliterackie (np. reklama, tekst publicystyczny), odróżnia fakty od opinii, wskazuje elementy perswazji. • Jak w klasie IV. • Jak w klasie IV. • Jak w klasie IV. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasach poprzednich. • Jak w klasach poprzednich oraz wyciąga wnioski wynikające z przesłanek zawartych w tekście, w tym rozpoznaje w nim prawdę lub fałsz. • Jak w klasach poprzednich. • Jak w klasach poprzednich. • Jak w klasach poprzednich. • Jak w klasach poprzednich. • Jak w klasach poprzednich. • Jak w klasach poprzednich oraz rozpoznaje manipulację, rozumie mechanizmy oddziaływania reklam na odbiorców. • Jak w klasach poprzednich. • Jak w klasach poprzednich. • Jak w klasach poprzednich.

UCZEŃ DOCIERA DO INFORMACJI	<ul style="list-style-type: none"> Wybiera informacje ze słownika ortograficznego, encyklopedii, czasopisma, katalogu, stron internetowych.
-----------------------------	--

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury

Umiejętności	Klasa IV
UCZEŃ ROZPOZNAJE I ANALIZUJE TEKST	<ul style="list-style-type: none"> Nazywa swoje reakcje czytelnice. Odróżnia fikcję artystyczną od rzeczywistości. Wskazuje elementy realistyczne i fantastyczne, przede wszystkim w baśniach i legendach. Wskazuje w tekście środki stylistyczne, takie jak porównanie, przenośnia. Odróżnia autora od osoby mówiącej w utworze literackim. Rozpoznaje wers, strofę, rym. Rozumie funkcję akapitu jako logicznie wyodrębnionej całości w tekście. Nazywa elementy świata przedstawionego w utworze epickim, przede wszystkim w baśni i legendzie. Identyfikuje baśń i legendę.

<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasie IV oraz słowniki języka polskiego, wyrazów bliskoznacznych, poprawnej polszczyzny, wyrazów obcych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasach poprzednich oraz słownik frazeologiczny, leksykony, poradniki.
---	--

Klasa V	Klasa VI
<ul style="list-style-type: none"> • Nazywa swoje reakcje czytelnicze i przywołuje elementy świata przedstawionego, które je wywołują. • Jak w klasie IV. • Jak w klasie IV oraz mity i bajki. • Jak w klasie IV oraz takie jak epitet, wyraz dźwiękonaśladowczy, uosobienie, ożywienie. • Jak w klasie IV oraz charakteryzuje osobę mówiącą na podstawie jej wypowiedzi. • Jak w klasie IV oraz omawia elementy tworzące rytm w utworze lirycznym. • Jak w klasie IV oraz wyodrębnia w utworze epickim wydarzenia układające się w wątki. • Jak w klasie IV oraz mit i bajka. • Jak w klasie IV oraz mit, bajka, komiks. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasach poprzednich oraz porównuje swoje wrażenia związane z odbiorem innych tekstów. • Jak w klasach poprzednich oraz rozpoznaje typowe elementy fikcji, charakterystyczne dla poznanych gatunków. • Jak w klasach poprzednich oraz opowiadanie i powieść. Omawia ich funkcję w utworze. • Dostrzega zależności między zastosowanymi w utworze środkami stylistycznymi a treścią. • Jak w klasach poprzednich oraz omawia zależność osoby mówiącej (narratora, podmiotu lirycznego) i świata ukazanego w utworze. • Jak w klasach poprzednich oraz omawia funkcje elementów rytmu. • Posługuje się terminami: wiersz rymowany i nierymowany (biały). • Jak w klasach poprzednich oraz omawia powiązania między częściami tekstu (rozdział, podrozdział) w dłuższym utworze prozatorskim, np. w opowiadaniu, powieści. • Omawia akcję w utworze dramatycznym i rozumie powiązania między częściami utworu dramatycznego (akt, scena). • Jak w klasach poprzednich oraz powieść i utwór dramatyczny. • Jak w klasach poprzednich oraz opowiadanie, powieść, fraszka.

	<ul style="list-style-type: none"> • Wyodrębnia elementy dzieła filmowego i telewizyjnego; wyodrębnia film spośród innych dziedzin sztuki, rozróżnia film animowany i aktorski. • Wyróżnia wśród przekazów audiowizualnych programy informacyjne, rozrywkowe, reklamy; nazywa ich tworzywo (obraz, dźwięk) i dostrzega różnice między celem każdego komunikatu. • Wyodrębnia spektakl teatralny spośród innych przekazów, nazywa elementy charakterystyczne dla dzieła teatralnego, zna pojęcia: gra aktorska, dekoracja, kostiumy, rekwizyty, inscenizacja, scena, widownia, próba.
UCZEŃ INTERPRETUJE TEKST	<ul style="list-style-type: none"> • Odczytuje przesłanie utworu, a w szczególności morał, pouczenie w baśni. • Charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do wartości, takich jak: miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość, prawdomówność – kłamliwość itd.; konfrontuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami.

III. Tworzenie wypowiedzi

Umiejętności	Klasa IV
UCZEŃ MÓWI I PISZE	<ul style="list-style-type: none"> • Dostosowuje sposób wyrażania się do oficjalnej i nieoficjalnej sytuacji komunikacyjnej, takiej jak: prośba, pytanie, odmowa, wyjaśnienie, powiadomienie, zaproszenie, przekonywanie; świadomie dobiera wypowiedzenia oznajmujące, rozkazujące, pytające. • Udziela odpowiedzi na zadane pytania w formie wypowiedzenia pojedynczego, złożonego, krótkiej wypowiedzi. • Zadaje rzeczowe pytania.

<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasie IV oraz określa zadania członków ekipy filmowej, zna etapy powstawania filmu, rozumie pojęcie adaptacji filmowej. • Jak w klasie IV oraz dostrzega w przekazie elementy o charakterze emocjonalnym i perswazyjnym. • Jak w klasie IV oraz określa zadania twórców dzieła teatralnego – aktora, reżysera, dekoratora, choreografa, suflera, reżysera dźwięku, reżysera światła. • Rozumie pojęcie adaptacji teatralnej; odczytuje informacje o przedstawieniu z programu i afisza teatralnego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasach poprzednich oraz posługuje się pojęciami z zakresu sztuki filmowej, np. kadr, scena, plan. • Jak w klasach poprzednich oraz dostrzega zależności między rodzajem i funkcją komunikatu a jego odbiorcą (programy edukacyjne, rozrywkowe, informacyjne, reklamy). • Jak w klasach poprzednich oraz posługuje się pojęciami związanymi z przedstawieniem teatralnym i sztuką teatralną, a także odczytuje informacje z plakatu teatralnego.
<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasie IV oraz bajka. • Jak w klasie IV. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasach poprzednich oraz opowiadanie, powieść. • Jak w klasach poprzednich.

Klasa V	Klasa VI
<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasie IV oraz poinstruowanie, składanie życzeń, wywiad, informowanie, argumentowanie, wyrażanie emocji, ocen i opinii. • Jak w klasie IV. • Jak w klasie IV oraz różnicuje pytania na zamknięte i otwarte w zależności od celu wypowiedzi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasach poprzednich oraz podziękowanie, przemówienie, wystąpienie. • Świadomie dobiera wypowiedzenia, by osiągnąć zamierzony cel (np. przekonać, zachęcić, przestrzec). • Jak w klasach poprzednich oraz tworzy spójne, logiczne wypowiedzi, zróżnicowane stylistycznie w zależności od intencji nadawcy, sytuacji komunikacyjnej i rodzaju adresata. • Jak w klasach poprzednich oraz świadomie w rozmowie zadaje pytania uzupełniające; zadaje pytania alternatywne (przedstawia rozmówcy dwie możliwości rozwiązania problemu).

UCZEŃ MÓWI I PISZE cd.

- Rozmawia na tematy związane z codziennością, otaczającą rzeczywistością, przeczytaną lekturą.
- Wyraża wprost i pośrednio intencje w swoich komunikatach.
- Nazywa uczucia.
- Gromadzi wyrazy określające i nazywające cechy charakteru bohatera na podstawie jego zachowań i postaw.
- Opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, stosując poprawne formy gramatyczne wyrazów odmiennych, zwłaszcza rzeczowników oraz przymiotników.
- Opisuje dzieła kultury, np. obraz, ilustrację, plakat, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni (zwłaszcza przysłowki) oraz wyrażające stosunek odbiorcy wobec dzieła.
- Tworzy wypowiedzi zawierające proste informacje, np. przepisy kulinarne, zasady gier i zabaw, zaproszenie.
- Opowiada przebieg zdarzeń zgodnie z ich chronologią; stosuje poprawne formy czasowników, wykorzystuje przysłowki określające następstwo czasowe.
- Mówi wyraźnie, właściwie akcentuje wyrazy, wprowadza pauzę, stosuje odpowiednią intonację.
- Recytuje teksty poetyckie z uwzględnieniem interpunkcji, właściwego tempa i odpowiedniej intonacji.
- Tworzy wypowiedzi pisemne, takie jak: plan ramowy wypowiedzi, opowiadanie, dziennik z perspektywy własnej, list prywatny, opis, zaproszenie, prosta notatka; stosuje odpowiednią kompozycję i układ graficzny, uwzględnia poznane zasady ortograficzne i interpunkcyjne.

<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasie IV oraz skupia uwagę rozmówcy na swojej wypowiedzi (dobiera odpowiednie słownictwo, intonację, gestykulację, mimikę). • Jak w klasie IV oraz wypowiada się na temat intencji wyrażonych w komunikatach innych osób i tekstach literackich. • Jak w klasie IV oraz opisuje swoje przeżycia związane z sytuacją typową. • Jak w klasie IV oraz charakteryzuje postać literacką. • Jak w klasie IV oraz stosuje w opisie słownictwo nacechowane emocjonalnie, porównania, epitety. • Jak w klasie IV oraz rzeźba, budowla. • Stosuje podstawowe terminy charakterystyczne dla danej dziedziny sztuki. • Jak w klasie IV oraz instrukcja, ogłoszenie, krótka relacja. • Jak w klasie IV oraz stosuje w opowiadaniu różnego typu wypowiedzenia, wzbogaca je o elementy opisu przedmiotu, miejsca, wyglądu bohatera. • Jak w klasie IV oraz moduluje głos w celu podkreślenia sensu wypowiedzi. • Jak w klasie IV oraz interpretuje głosowo wybrane utwory poetyckie. • Jak w klasie IV oraz plan szczegółowy wypowiedzi, opowiadanie z dialogiem (twórcze i odtwórcze), pamiętnik, dziennik z perspektywy bohatera, ogłoszenie, list oficjalny, przewodnik, reklama. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasach poprzednich oraz przestrzega zasad kulturalnej rozmowy, dyskutuje na wybrany temat. • Jak w klasach poprzednich. • Jak w klasach poprzednich oraz opisuje przeżycia bohatera literackiego. • Jak w klasach poprzednich oraz wyjaśnia motywy postępowania postaci literackiej; w charakterystyce uwzględnia zarówno informacje od narratora, innych bohaterów oraz własne wnioski i opinie. • Jak w klasach poprzednich oraz tworzy wypowiedź zróżnicowaną ze względu na funkcję komunikatu (ekspresyjna, impresyjna, poetycka). • Jak w klasach poprzednich; buduje uporządkowaną kompozycyjnie, logiczną i spójną wypowiedź. • Jak w klasach poprzednich oraz regulamin, dłuższa relacja. • Jak w klasach poprzednich oraz świadomie wprowadza dialog, słownictwo opisujące przeżycia bohaterów jako element ożywiający akcję; wprowadza i przekształca różne typy wypowiedzeń w zależności od celu i intencji wypowiedzi (zdania pojedyncze i złożone, równoważniki zdań). • Jak w klasach poprzednich. • Jak w klasach poprzednich oraz interpretuje głosowo wybrane fragmenty prozy. • Jak w klasach poprzednich oraz sprawozdanie, folder, charakterystyka, komiks.
---	--

IV. Świadomość językowa

Uczeń wykazuje się sprawnością językową z zakresu:	Klasa IV
FONETYKA	<ul style="list-style-type: none"> • Zna alfabet i potrafi się posługiwać słownikami. • Dzieli wyrazy na głoski, litery, sylaby; rozróżnia funkcję zmiękczącą i sylabotwórczą <i>i</i>.
ORTOGRAFIA	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawnie przenosi wyrazy do następnego wersu; w razie wątpliwości sprawdza podział wyrazu w słowniku ortograficznym. • Wykorzystuje wiedzę o wymianie głosek <i>rz, o, ż, ch, h</i> w wyrazach pokrewnych oraz tematach fleksyjnych wyrazów odmiennej. • Poprawnie zapisuje wyrazy z <i>o, ż</i> niewymiennym w podanych ortogramach. • Wykorzystuje wiedzę o różnicach w wymowie i pisowni spółgłosek twardych i miękkich do poprawnego zapisu wyrazów. • Stosuje zasadę zapisu wyrazów z <i>ch</i> i <i>rz</i> po spółgłoskach. • Wykorzystuje wiedzę o sylabach w zapisie wyrazów rozpoczynających się cząstkami: <i>za-, żo-, żu-, ży-</i>. • W razie wątpliwości związanych z zapisem wyrazów dociera do informacji w słowniku ortograficznym.
SŁOWOTWÓRSTWO	<ul style="list-style-type: none"> • Dobiera wyrazy pokrewne, tworzy rodziny wyrazów. • Odróżnia wyrazy pokrewne od synonimów. • Tworzy wyrazy pochodne za pomocą formantów. • Analizuje znaczenia wyrazów (objaśnia ich sens, wyjaśnia podobieństwa i różnice znaczeniowe, domyśla się znaczenia na podstawie budowy słowotwórczej i kontekstu).
ORTOGRAFIA	<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystuje wiedzę o tworzeniu wyrazów pochodnych w zapisie wyrazów z cząstkami typu: <i>-ów, -ówka, -ówna, -uś, -unek, -ura</i>.

Klasa V	Klasa VI
<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasie IV oraz dostrzega różnice między wymową a zapisem głosek nosowych, dźwięcznych i bezdźwięcznych. • Jak w klasie IV. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasach poprzednich. • Jak w klasach poprzednich.
<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasie IV. • Jak w klasie IV. • Jak w klasie IV oraz zapisuje wyrazy z <i>ch, h, rz</i> niewymiennym w podanych ortogramach. • Jak w klasie IV oraz wykorzystuje wiedzę o różnicach w wymowie i pisowni samogłosek ustnych i nosowych, spółgłosek dźwięcznych i bezdźwięcznych. • Jak w klasie IV. • Jak w klasie IV. • Jak w klasie IV. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasach poprzednich. • Jak w klasach poprzednich. • Jak w klasach poprzednich. • Jak w klasach poprzednich. • Jak w klasach poprzednich. • Jak w klasach poprzednich. • Jak w klasach poprzednich.
<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasie IV. • Jak w klasie IV. • Jak w klasie IV. • Jak w klasie IV oraz rozumie funkcje neologizmów, zwłaszcza użytkowych; uświadamia sobie podczas lektury tekstów niewspółczesnych zmianę znaczenia niektórych wyrazów. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasach poprzednich. • Jak w klasach poprzednich. • Jak w klasach poprzednich. • Jak w klasach poprzednich.
<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasie IV oraz wykorzystuje wiedzę o wyrazach pokrewnych do poprawnego zapisu wyrazów. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasach poprzednich.

FLEKSJA	<ul style="list-style-type: none"> • Rozpoznaje części mowy: rzeczownik, przymiotnik, czasownik, przysłówki. • Stosuje poprawne formy gramatyczne rzeczownika, przymiotnika, czasownika. • Rozumie kategorie osoby, liczby, rodzaju, czasu czasownika i poprawnie ich używa w tekście mówionym i pisanym. • Poprawnie stosuje formy czasu teraźniejszego oraz formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego w czasie przeszłym i przyszłym. • Określa formy gramatyczne rzeczownika: przypadek, liczba, rodzaj. • Rozróżnia rzeczowniki. • Określa formy gramatyczne przymiotnika: przypadek, liczba, rodzaj. • Rozpoznaje przymiotnik jako określenie rzeczownika. • Rozpoznaje przysłówki jako określenie czasownika.
ORTOGRAFIA	<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystuje wiedzę o częściach mowy do zapisu wyrazów wielką i małą literą.
SKŁADNIA	<ul style="list-style-type: none"> • Tworzy wypowiedzi ze zdań pojedynczych. • Celowo używa różnych typów wypowiedzi (oznajmujące, pytające, rozkazujące i wykrzyknikowe).

<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasie IV oraz rozpoznaje liczebnik, zaimek oraz nieodmienne części mowy (przyimek, spójnik). • Jak w klasie IV oraz liczebnik i zaimek. • Jak w klasie IV oraz poprawnie akcentuje różne formy czasownika i poprawnie używa czasowników zakończonych na <i>-no</i>, <i>-to</i>. • Jak w klasie IV oraz stosuje formy trybu orzekającego, rozkazującego i przypuszczającego. • Jak w klasie IV oraz używa poprawnych form nieregularnie odmieniających się rzeczowników. • Jak w klasie IV oraz własne i pospolite, konkretne i abstrakcyjne. • Jak w klasie IV oraz poprawnie stopniuje przymiotniki. • Jak w klasie IV oraz poprawnie stopniuje przysłówki. • Tworzy wyrażenia przyimkowe. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasach poprzednich oraz wykorzystuje wiedzę o częściach mowy podczas analizy różnych tekstów kultury, tworzenia własnej wypowiedzi (ustnej i pisemnej).
<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasie IV oraz poprawnie zapisuje zakończenia bezokoliczników i formy czasowników w trybie przypuszczającym. • Wykorzystuje wiedzę o częściach mowy do poprawnego zapisu <i>nie</i> z różnymi częściami mowy. • Wykorzystuje wiedzę o stopniowaniu przymiotników i przysłówek do poprawnego zapisu wyrazów. • Poprawnie zapisuje wyrażenia przyimkowe. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasach poprzednich.
<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasie IV oraz przekształca zdania pojedyncze w złożone, zwłaszcza za pomocą spójników. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasach poprzednich oraz dostrzega i rozumie funkcje głównych części zdania (podmiot, orzeczenie); wydziela w zdaniu grupę podmiotu i grupę orzeczenia, ustala stosunki nadrzędno-podrzędne i współrzedne w zdaniu pojedynczym, wskazuje przydawkę, dopełnienie, okolicznik.

<p>INTERPUNKCJA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Łączy za pomocą spójników współrzędne związki wyrazowe w zdaniu. • Stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu w zależności od intencji wypowiedzi.
<p>SŁOWNICTWO</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne. • Stosuje frazeologizmy i przysłowia związane z omawianą tematyką, objaśnia ich znaczenia dosłowne i metaforyczne. • Stosuje słownictwo, zwroty i wyrażenia służące do opisu, formułowania ocen i opinii, wyrażania intencji, emocji i uczuć. • Posługuje się słownictwem o znaczeniu dosłownym i przenośnym.

	<ul style="list-style-type: none"> • Stosuje odpowiedni szyk wyrazów w zdaniu. • Rozpoznaje zdanie bezpodmiotowe. • Buduje wypowiedzenie pojedyncze rozwinięte. • Odróżnia zdanie pojedyncze od złożonego. • Odróżnia zdania złożone współrzędnie od zdań złożonych podrzędnie.
<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasie IV oraz rozdziela przecinkiem jednorodne części zdania pojedynczego, stosuje przecinek przed odpowiednimi spójnikami. • Ujmuje cytaty w cudzysłowach; stawia dwukropek przed wyliczeniem i cytatem. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasach poprzednich oraz rozdziela przecinkiem wypowiedzenia składowe w wypowiedzeniu złożonym. • Wydziela przecinkiem lub wpisuje w nawias wtrącone części wypowiedzenia.
<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasie IV oraz odróżnia kolokwializmy od wyrazów pochodzących z języka ogólnopolskiego. • Jak w klasie IV oraz posługuje się frazeologizmami pochodzenia biblijnego i mitologicznego. • Jak w klasie IV. • Jak w klasie IV. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jak w klasach poprzednich oraz odróżnia wyrazy gwarowe od potocznych. • Jak w klasach poprzednich oraz posługuje się przysłowiami i powiedzeniami regionalnymi. • Jak w klasach poprzednich. • Jak w klasach poprzednich.

TEKSTY KULTURY

Podstawa programowa nauczania języka polskiego dla klas IV–VI zawiera listę tekstów, spośród których nauczyciel może wybrać pozycje do przeczytania z uczniami – co najmniej cztery utwory czytane w roku szkolnym w całości. Dokument zakłada jednak dużą swobodę nauczyciela – pozwala na wybranie tytułów spoza listy. Poniżej został zamieszczony spis utworów z podstawy programowej, jak również tytuły, które są propozycją autorek programu *Między nami*.

KLASA 4

PROPOZYCJE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

Jan Brzechwa *Akademia Pana Kleksa*
Carlo Collodi *Pinokio*
Roald Dahl *Charlie i fabryka czekolady*
Rene Goscinny i Jean-Jacques Sempe – seria o Mikołajku
Dorota Terakowska *Władca Lewawu*

PROPOZYCJE AUTOREK PROGRAMU MIĘDZY NAMI

Francesca Simon *Tylko nie gotujcie Kopciuszka*
Ian Whybrow *Księga straszliwej niegrzeczności*
Angela Nanetti *Mój dziadek był drzewem czereśniowym*
Annette Pehnt *Annika i niezwykli przyjaciele*
Asa Lind *Piaskowy Wilk*
Anna Czerwińska-Rydel *Tajemnica Matyldy*
Liliana Bardijewska *Dom ośmiu tajemnic, Bajka o Kapciuszku*
Melania Kapelus *Koty, czyli historie z pewnego podwórka*
Luc Besson *Artur i Minimki*
Dorota Terakowska *Babci Brygidy szalona podróż po Krakowie, Dzień i noc czarownicy*
Roald Dahl *Wielkomilud*
Ewa Chotomska *Pamiętnik Felka Parerasy*
Krystyna Boglar *Klementyna lubi kolor czerwony*
Barbara Stenka *Oj, Heła!*
Andrzej Maleszka *Magiczne drzewo* (wybrana część, np. *Olbrzym*)
Krystyna Drzewiecka *Piątka z Zakątką, Nowe przygody Piątki z Zakątką*

przykład utworu o charakterze biograficznym, np. Marek Kamiński *Marek – chłopiec, który miał marzenia*, Joanna Kulmowa *Asiunia*, Michał Rusinek *Zaklęcie na „w”*

Wybór baśni

baśnie Hansa Christiana Andersena, braci Grimm, Charles’a Perraulta oraz baśnie polskie i innych narodów (np. *Księżniczka na ziarnku grochu*, *Trzy świnki*, *Kot w butach*, *Czerwony Kapturek*, *O dwunastu miesiącach*, *Śpiewająca lipka*)
Legends polskie z różnych regionów (np. O hejnale mariackim, O smoku wawelskim, Wars i Sawa, O poznańskich koziołkach, Lwy gdańskie, O świętym Wojciechu, Kwiat paproci)

Wybór poezji

utwory poetyckie: Juliana Tuwima, Danuty Wawiłow, Joanny Papuzińskiej, Józefa Ratajczaka, Jerzego Ficowskiego, Joanny Kulmowej, Władysława Broniewskiego, Anny Kamieńskiej, Agnieszki Frączek, Marcina Brykczyńskiego, Leopolda Staffa, Stanisława Grochowiaka, Jana Twardowskiego

Wybór innych tekstów kultury

♦ filmy:

Piotruś i Wilk (reż. Suzie Templeton, 2006), *Artur i Minimki* (reż. Luc Besson, 2006), *Charlie i fabryka czekolady* (reż. Tim Burton, 2005), *Tytus, Romek i A'Tomek wśród złodziei marzeń* (reż. Leszek Marek Gałysz, 2002)

♦ przedstawienia teatralne*:

teatr telewizyjny, np. *Mechaniczna Magdalena* Andrzeja Maleszki, *Zapomniany diabeł* Jana Drdy w reż. Tadeusza Lisa

♦ komiksy:

Henryk Jerzy Chmielewski – wybrana część przygód Tytusa, Romka i A'Tomka (np. *Tytus olimpijczykiem*, *Tytus uczniem*), wybrana część przygód Kaczora Donalda

♦ inne:

obraz (portret, scenka rodzajowa, pejzaż, martwa natura), ilustracja nawiązująca do tekstu, fotografia, reklama społeczna

KLASA 5

PROPOZYCJE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

Frances Hodgson Burnett *Tajemniczy ogród*
Clive Staples Lewis *Lew, czarownica i stara szafa*
Astrid Lindgren *Bracia Lwie Serce*
Anna Onichimowska *Duch starej kamienicy*
Mark Twain *Przygody Tomka Sawyera*
Juliusz Verne *W 80 dni dookoła świata*
Edmund Niziurski *Niewiarygodne przygody Marka Piegusa*
Lucy Maud Montgomery *Ania z Zielonego Wzgórza*

PROPOZYCJE AUTOREK PROGRAMU MIĘDZY NAMI

Tomasz Małkowski *Poszukiwacze zaginionej wazy*
Jacek Dubois *A wszystko przez faraona*
Roald Dahl *Czarownice*
Francesca Simon *Harując z Herkulesem*
Mull Brandon *Baśniobór*
Dorota Suwalska *Marionetki Baby-Jagi*
Radomiła Birkenmajer-Walczy *Ciotka, my i reszta świata*
Anna Onichimowska *Galaktyczni szpiedzy*
Kalina Jerzykowska *Widma z ulicy Wydmowej*
Paweł Beręsewicz *Na przykład Małgośka*
Andreas Steinhofel *Rico, Oskar i Głęboczenie*

* W miarę możliwości nauczyciel planuje wyjście do teatru na wybraną sztukę z repertuaru dziecięcego.

Marcin Szczygielski *Za niebieskimi drzwiami*
M.P. Kozłowski *Juniper Berry i tajemnicze drzewo*
Ian Ogilvy *Lichotek i czarnoKsiążnik*
Tomasz Trojanowski *Uciekinierzy*
Mira Stanisławska-Meysztowicz i Grzegorz Kasdepke *Przyjaciele*
Jason Lethcoe *Nieszczęśliwe przypadki Benjamina Piffa (cz. 1 Fabryka życzeń)*
Ida Pierelotkin *Ala Betka*
Elżbieta J. Bartosik-Trebicka *Jeden plus jedna*
Małgorzata Strękowska-Zaremba *Detektyw Kefirek i pierwszy trup*

Wybrane mity greckie (np. o powstaniu świata, o Heliosie i Faetonie, o Posejdonie, o Syzyfie, o Prometeuszu, o Odysie, o Dedalu i Ikarze)

Wybór poezji

utwory poetyckie Danuty Wawiłow, Czesława Janczarskiego, Joanny Kulmowej, Józefa Ratajczaka, Anny Kamińskiej, Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, Juliana Tuwima, Ewy Lipskiej, Wisławy Szymborskiej, Leopolda Staffa, Zbigniewa Herberta, Czesława Miłosza, Adama Mickiewicza

Wybór innych tekstów kultury

♦ filmy: *Shrek* (reż. Andrew Adamson, 2001), *Tajemniczy ogród* (reż. Agnieszka Holland, 1993), *Opowieści z Narnii: Lew, czarownica i stara szafa* (reż. Andrew Adamson, 2005), *W 80 dni dookoła świata* (reż. Frank Coraci, 2004)

♦ przedstawienia teatralne*:

teatr telewizyjny, np. *Ballada o Kasi i drzewie* Andrzeja Maleszki, *Chłopiec i Anioł* w reż. Michała Rosy, adaptacja *Opowiadań dla dzieci* Isaaca Bashevisa Singera w reż. Piotra Cieplaka, *Walizka* Anny Onichimowskiej w reż. Piotra Trzaskalskiego

♦ komiksy:

Janusz Christa – wybrana część przygód Kajka i Kokosza (np. *Mirmil w opałach*, *Na wczasach*, *Cudowny lek*)

♦ inne:

obraz (portret, scenka rodzajowa, pejzaż, martwa natura), fresk, fotoreportaż, rzeźba, plakat teatralny, reklama komercyjna

KLASA 6

PROPOZYCJE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

Irena Jurgielewiczowa *Ten obcy*
Stanisław Lem *Bajki robotów*
Ferenc Molnar *Chłopcy z placu Broni*
Henryk Sienkiewicz *W pustyni i w puszczy*
John Ronald Reuel Tolkien *Hobbit, czyli tam i z powrotem*
Kornel Makuszyński *Szatan z siódmej klasy*
Alfred Szklarski *Tomek w krainie kangurów*

* W miarę możliwości nauczyciel planuje wyjście do teatru na wybraną sztukę z repertuaru dziecięcego.

PROPOZYCJE AUTOREK PROGRAMU MIĘDZY NAMI:

Wanda Witter *Fotografia nieba*
Joanna Chmielewska *Nawiedzony dom*
Pierre Gripari *Historia Patryka, którego nic nie spotyka*
Eoin Colfer *Artemis Fowl*
Lyn Gardner *Wiejemy do lasu*
Henning Mankel *Cienie rosną o zmierzchu*
Ulf Stark *Czy umiesz gwizdać, Joanno?*
Alan Bradley *Flawia de Luce. Zatrute ciasteczko*
Artur Conan Doyle *Sherlock Holmes. Znak czterech*
J.K. Rowling *Harry Potter i Kamień Filozoficzny, Harry Potter i Komnata Tajemnic*
Charles Dickens *Opowieść wigilijna*
Reif Larsen *Świat według T.S. Spiveta*
Maciej Wojtyszko *Bromba i psychologia*
Anna Onichimowska *Najwyższa góra świata, Dzień czekolady*
Małgorzata Strękowska-Zaremba *Złodzieje snów*
Terry Pratchett *Nacja*
Jostein Gaarder *Przypowiednia Dżokera*
Cornelia Funke *Atramentowe serce, Atramentowa krew*
Jacek Podsiadło *Czerwona kartka dla Sprężyny*
Jeanne Birdsall *Rodzina Penderwicków*
Bjarne Reuter *Hodder ocala świat*
Susie Morgenstern *Ernest i tajemnicze listy*
Neil Gaiman *Koralina*
Frank Cottrell Boyce *Miliony*
Katarzyna Ryrych *Wyspa mojej siostry*
Marcin Szczygielski *Czarny młyn, Omega*
Francesco D'Adamo *Iqbal*
Dorota Terakowska *Córka Czarownic*
Paweł Boręsewicz *Tajemnica człowieka z blizną*

przykład pamiętnika, dziennika, np. Marek Kamiński *Razem na biegunie*

Wybrane bajki (np. Ignacego Krasickiego *Mysz i kot, Czapla, ryby i rak, Wilczki, Lew pokorny, Kruk i lis*, Adama Mickiewicza *Lis i kozioł, Przyjaciele*)

Wybór poezji

utwory poetyckie Jana Kochanowskiego, Adama Mickiewicza, Leopolda Staffa, Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, Zbigniewa Herberta, Tadeusza Różewicza, Wisławy Szymborskiej, Czesława Miłosza

Wybór innych tekstów kultury

♦ filmy:

Atramentowe serce (reż. Iain Softley, 2008), *Most do Terabithii* (reż. Gabor Csupo, 2007), *Ekspres polarny* (reż. Robert Zemeckis, 2004), *Alicja w Krainie Czarów* (reż. Tim Burton, 2010), *Koralina i tajemnicze drzwi* (reż. Henry Selick, 2009)

◆ przedstawienia teatralne*:

teatr telewizyjny, np. *Pastorałka* Leona Schillera w reż. Laco Adamika, *Oskar i pani Róża* Erica-Emmanuela Schmitta w reż. Marka Piwowskiego

◆ komiks:

Rene Goscinny i Albert Uderzo – wybrana część przygód Asteriksa (np. *Osiedle bogów*, *Odyseja Asteriksa*, *Asteriks u Reszehezady*), Charles Dixon, Sean Deming, David Wenzel *Hobbit Komiks* (adaptacja)

◆ obraz (portret, scenka rodzajowa, pejzaż, martwa natura), kolaż, kadr filmowy, afisz teatralny, plakat kinowy, reklama

* W miarę możliwości nauczyciel planuje wyjście do teatru na wybraną sztukę z repertuaru dziecięcego.

SPRAWDZANIE I OCENIANIE OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW

Ocena musi być jawna dla ucznia, oparta na zrozumiałych kryteriach — motywująca do dalszej pracy. By ocena mogła być konstruktywna, powinna zawierać opis nie tylko tego, co jest do poprawienia, ale również tego, co uczeń już potrafi i co osiągnął.

Na lekcjach języka polskiego kontroli i ocenie podlegają:

- ◆ aktywność i zaangażowanie ucznia (podczas pracy indywidualnej, grupowej, pisemnej, ustnej, różnego typu działań projektowych)
- ◆ technika czytania i recytacje
- ◆ analiza i interpretacja tekstu (wypowiedzi pisemne i ustne, czytanie na poziomie semantycznym i krytyczno-twórczym oraz działania o charakterze przekładu intersemiotycznego)
- ◆ świadomość językowa ucznia (wypowiedzi ustne i pisemne oraz praktyczne wykorzystanie w nich wiedzy o języku)

Na początku roku szkolnego uczeń powinien zostać poinformowany o tym, co i w jaki sposób podlega ocenie, oraz o przybliżonych terminach testów sprawdzających. Ocenę roczną należy wystawić na podstawie wniosków z systematycznej obserwacji ucznia. Ocena ta winna uwzględniać hierarchię ważności poszczególnych elementów wchodzących w skład edukacji polonistycznej, jak również możliwości ucznia i jego zaangażowanie.

Propozycja karty oceny ucznia

Karta uwzględnia wszystkie podlegające ocenie rodzaje aktywności uczniów na lekcjach języka polskiego. Za każde zadanie przewidziano określoną liczbę punktów. W ciągu semestru uczeń może zdobyć maksymalnie 100 punktów. Hierarchię ważności poszczególnych elementów ilustruje rubryka przedstawiająca maksymalną liczbę punktów częściowych. Na średnią uzyskanych punktów wpływa liczba punktów częściowych zdobytych dzięki systematycznej pracy w całym semestrze. Każde ocenianie na lekcji zapisujemy w postaci ułamka, na przykład za wypracowanie dziecko otrzymuje 14/15 punktów. Jeżeli w semestrze było 5 prac i uczeń otrzymał kolejno punkty częściowe 10/15, 12/15, 15/15, 14/15, to średnia uzyskanych punktów wynosi 13/15. Liczbę 13 należy dodać do wyników średnich uzyskanych z pozostałych rodzajów zadań.

Rodzaj zadania	Maksymalna liczba punktów częściowych	Liczba punktów częściowych	Średnia uzyskanych punktów
Aktywność i zaangażowanie (w tym prace dodatkowe)	15		
Prace pisemne — wypracowania	15		
Analiza i interpretacja tekstu	15		
Czytanie głośne i recytacje	10		
Sprawdziany językowe (ortograficzne, gramatyczne, leksykalne)	15		
Wypowiedzi ustne	15		
Semestralny sprawdzian umiejętności	15		
			Razem:

Punktacja:

0–39 punktów — ocena niedostateczna

40–54 punktów — ocena dopuszczająca

55–74 punktów — ocena dostateczna

75–87 punktów — ocena dobra

88–95 punktów — ocena bardzo dobra

96–100 punktów — ocena celująca

OPINIA O PROGRAMIE

Program autorstwa Agnieszki Łuczak i Anny Murdzek jest przeznaczony do realizacji na II etapie kształcenia. W publikacji zawarto charakterystykę programu wraz z uwagami o jego realizacji, określono cele edukacyjne i wychowawcze, treści nauczania jako wymagania szczegółowe, wymieniono teksty kultury niezbędne do realizacji programu oraz sprecyzowano cele oceniania bieżącego, semestralnego i rocznego wraz z przedmiotem oceny szkolnej.

W charakterystyce programu Autorki zgodnie z zalecanymi warunkami i sposobami realizacji podstawy programowej zwracają uwagę na istotę sprawności komunikowania się w aspekcie praktycznym i kulturowym, rozwijanie zainteresowań i zdolności, budowanie poczucia tożsamości i systemu wartości, kształtowanie postaw samokształcenia i samodzielnego docierania do informacji, tworzenia spójnej wizji świata z uporządkowanym systemem wartości poprzez integrację treści z zakresu kształcenia polonistycznego (kształcenie literackie, językowe, kulturowe) oraz korelację z innymi przedmiotami w zakresie umiejętności i postaw. Włączają w proces edukacji kształtowanie u uczniów postaw sprzyjających ich dalszemu rozwojowi indywidualnemu i społecznemu.

Problematykę, która została wpisana w cele edukacyjne i wychowawcze programu, Autorki wywodzą z tekstów kultury. Poza kanonem określonym podstawą programową proponują bogatą listę lektur dla dzieci i młodzieży z podziałem na poszczególne lata edukacji szkolnej. Różnorodne gatunkowo propozycje (opowiadania, powieści, baśnie, legendy, mity, bajki, wiersze i inne teksty kultury, tj. filmy, przedstawienia teatralne, teatr telewizji, komiksy, obrazy, freski, fotografie, fotoreportaże, rzeźby, plakaty: społeczny i teatralny, reklamy komercyjne) stanowią podstawę do rozwijania umiejętności odbioru wypowiedzi i wykorzystywania zawartych w nich informacji. Wprowadzają w analizę i interpretację tekstów kultury, by rozwijać umiejętność wypowiadania się w mowie i piśmie na tematy poruszane na zajęciach, związane z poznawanymi tekstami kultury i własnymi zainteresowaniami. Tym samym dają możliwość realizacji celów kształcenia określonych w podstawie programowej.

Treści nauczania zgodnie z ideą podstawy programowej zostały sformułowane w języku wymagań szczegółowych. Określają zakres wiadomości i umiejętności, które uczeń ma zdobyć w szkole podstawowej. Przyporządkowane kolejnym klasom pozwalają na indywidualizację procesu kształcenia oraz wyznaczają spiralny układ poszerzania zakresu zdobywanych wiadomości i umiejętności. Nawiązują do wymagań edukacji wczesnoszkolnej i gimnazjum, tym samym tworzą ciągłość edukacji na II etapie kształcenia.

Zgodnie z aktualną podstawą programową Autorki przypisują znaczącą rolę rozwojowi świadomości językowej ucznia. Łączą naukę ortografii z nauką fonetyki, słowotwórstwa, fleksji, interpunkcję ze składnią, poszerzają zasób słownictwa, by wyposażyć ucznia w intelektualne narzędzie, a więc w umiejętność wypowiadania się w mowie i piśmie. Podejmują tym samym próbę refleksyjnego spojrzenia na język jako narzędzie komunikowania się i poznawania, uczą istnienia w kulturze.

Służebną rolę wobec treści nauczania i wyznaczonych celów mają pełnić metody nauczania, które nie tylko wdrażają do samodzielnej pracy, ale też uczą współdziałania w zespole, motywują do aktywności poznawczej, przekierowują zaangażowanie na adresata działań dydaktycznych — ucznia. Prowokują do kształcenia sprawności komunikowania się z innymi, kształcenia osobowości i przygotowania do życia w społeczeństwie. Motywują do przyjęcia indywidualizacji pracy jako wyznacznika w projektowaniu organizacji procesu kształcenia, tym samym wdrażają do efektywnego wykorzystywania czasu — planowania własnego rozwoju.

Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć uczniów jest zgodne z wymaganiami określonymi rozporządzeniem w sprawie warunków i sposobu oceniania, odwołuje się do konieczności przekazania informacji

zwrotnej na temat poziomu osiągnięć edukacyjnych, postępu w zakresie osiągnięć, pomocy w samodzielnym planowaniu rozwoju, motywowaniu do postępów, dostarczaniu informacji rodzicom, nauczycielom o postępach, trudnościach i uzdolnieniach. Jako propozycję wdrażania do systematyczności i obiektywizmu Autorki sugerują wykorzystanie w procesie oceniania karty oceny ucznia.

Przyjęcie przez Autorki takiej koncepcji programu zapewnia realizację wymagań określonych przez aktualną podstawę programową. Dzięki temu program jest dostosowany do potrzeb i możliwości rozwojowych uczniów na II etapie edukacji.

Joanna Piasta-Siechowicz